מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני

ל) [בכת"י נוסף: מלאכה,וכן בסמוך. וכ"ה ברש"יועו"ר], ב) [חולין נד:],

ג) בכורים פ"ג מ"ג חוליו

נד:, ד) חולין נד: פסחים סח: מנחות עב. ע"ש,

קוו. מתחום שכנ. ע ש"ן, ד) [ל"ל ישמעאל. יעב"ץ, (ועיין ביפה עינים)], ו) ע"ז

מד: ובחים קב: שבת קנ. (ודף י) ודף מ: ברכות כד:, 1) [יומל ו. וש"נ], ח) [ברכות

כו. וש"נ], ט) [ברי"ף: אמר אביי הלכה וכו'], י) [בכת"י ודפו"ר ורי"ף:

האיםו. כ) ול"ל בשמועתו.

קטיט], ש) [כ כ בפתועת: (יעב"ד)], () [וגם בהמשך העמוד שלפנינו (רש"ש,

הציבורו. ג) וצ"ל מאורטום.

(יעב"ן)], ס) [וכן פרש"י

בחולין נד: ע"שן, ע) ווע"ע

מוס' חולין נד: ד"ה אין וחוס' ערכין כח: ד"ה אומדין וחוס' תענית יג:

ד"ה אין), פי [בתוסי הרא"ש: וכל], לי [תהלים כה. ועיין סוטה ד ע"ב],

ה) ובתום׳ הרח״ש נוסף:

תום' ר"י הזקן

ובטיל ממלאכתו. ויש

מה הידור. שיכול להדרו אפילו כשעושה מלאכתו.

מלאכה אינו מצווה לקום. ומה קימה [שאין בה חסרון כיס]. שהרי אינו

אין] כשעסוקים במלאכת

אחרים. ע"כ. ולישנא

רעסוקים במלאכתן לא

משמע מלאכת אחרים

אלא משמע מלאכת עצמן, ופשטיה דעובדא

רר׳ חנינא פתוראה דאלו

טרפות נמי משמע שהיה

קרי ליה פתורא כלומר קי ליו כומדא כיונות שנדחק שם ר"ש לפרש שהיה משתכר בשביל

אחרים למחצה. ופי׳ אינן

והוא כמו אינן חייבין,

דלפר״ש קשה אפילו הם במלאכת אחרים אמאי אינן רשאין ישלמו לבעל

הבית שכר בטולם. אלא

החיוב קאמר, שהתורה לא

צוותה שיקומו מפני ת״ח

הילכך אינן רשאין לעשות

כז מפוי מצוח הידור

וכן תבין דעת הר"ם

כח"ח פ"ו וה"כן שכחר

לעמוד מפני ת״ח בשעה במלאכתז.

נחלק לחמשה ספרים.

בתי גוואי. שעומדים שם

רבו שאינו מובהק הוא אם

. הוא גדול הימנו אעפ״כ

שלא למדו כלל או אם הוא פחות הימנו ולימדו

קצת. כמו שביארתי בסוף

שעסוקים

נותן

לו ממונו. אינן

. מיר"מ ראלו

(n .[(E"t) שברי״ף: שלא להטריח את הליבור ואינו עובר לפני

וברש"י

מסורת הש"ם

שםב א מיי׳ פ״ו מהלי מ״ת הל׳ ב סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי" רמד סעיף ה: ב מיי' פ"ד מהל' נכורים הלכה יו: שםג ב מיי׳ שםד ג ומיי פ"ג מהלי ק"ש הל' ג) שו"ע י"ד סימן רמד סעיף ד . בהנה"ה: נהגהיה. שחה ד מיי פייג מהלי קייש הלכה ד סמג עשין יח שו"ע א"ח סי׳ פה סעיף ג: שםו ה ו מי מהלכות ת"ת הל" ב ו סמג עשין יג טוש״ע י״ד סי׳ רמד סעי׳ ב ג: שבו ז מיי שם פ"ה :ט קעיף ט שס סעיף ט שםח ח מיי׳ שם פ״ו הלכה ג טוש״ע שם סעיף ו: שםש ט י מיי שם פ"ו הלכה ט טוש"ע

הנהות הב"ח 'אתה כו':

שם פעיף ו:

לעזי רש"י

מוסף רש"י

אומניות. איז בעלי העוסקים במלאכת אחרים (חולין נד:). מפניהם עומדים. לככדן כדי שיהו רגיליס לכל (שם). חביבה מצוה בשעתה. לריכים אנו לחננה (שם). מכשילן לעתיד לבא. מכשילן לעתיד לבא. שאם לא יראום להם פנים להובים ודרך כבוד, לא ירגילום לבא מפני הטורח (שם). מסותא. מרחץ כמו מסחותה וירחן מתרגמינן תקטותם היכון מתרגמיק ואססי (סנהדרין סב:). הא בבתי גואי הא בבתי בראי. מרחלאות שלהן ג' מדרים היו לו פנימי להזיע להשתטף אמלעי שיורד לתוכו מן המרחץ ולובש חלוקו ויולא לחילון וגומר לבישתו ונח שם מיגיעת המרחן (שבת י.). בכל מקום מותר להרהר. נדנלי מולה (שבת מ:). חוץ מבית המרחץ. (ע"ז מד:). רבו המובהק. . שרוב חכמתו ממנו (ב"ב לאו אדעתין. לא לני (ברכות כו.). נקטיגן. מסורת מאבותינו מנהג מרכותינו (עירובין ה.). הרפתקי. מקרות ור״ה טוֹ.). הדור עבר להו. לנוע מעט כאילו רוצה לעמוד (לעיל לב:).

מוסף תוספות

במלאכתן נמי . שאם אלו היו חייבין גם אותן היו רשאין. מוס' לי"ל. ונראה דאפילו עסוק במלאכתו קימה שאין בה חסרון כיס

מכבוד

יכול יהדרטו בממון. כדכתיב (מקרא יט) לא תהדר פני גדול דמשמע אין בעדי אומניות רשאין דעמוד בו'. חימה מה לשון רשאי שייך דמשמע דאיכא איסורא וי"ל דמיירי בעוסקין במלאכת אחרים והשתא שייך לשון רשאים א ומיהו י"ל רשאים כמו חייבין כי ההיא ומלריך ליה למיקם ואע"ג דבטל ממלאכתו ואיכא חסרון לים: מה דתנן בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כח:) כמה רולה אדם ליתן

בשור זה לעולה אע"פ שאינו רשאי פי׳ אע״פ שאינו חייבב והשתא ניחא דמיירי שפיר בעוסקין במלאכת עלמןש: שבר חומשין. פי׳ בקונט׳ לשוז חומש הספר וי"מ חמשה חומשיו יש בו כמו בשל תורה חשרי החיש ותהלים א) כאיל תערוג על אפיקי מים (שם מב) אך טוב לישראל (שם עג) תפלה למשה (שם 3) יאמרו גאולי (שם קז) פי לכל אחד מן הספרים אלו מסיים באמן לבד מן האחרון שהוא סוף מהלים: [שמא בהן יושב ומהרהר בו'. לא היה נריך לומר בהן דה"ה בשאר ד"ת אלא הא דקאמר הכי סודט ה׳ ליראיו ש כדאיתא י׳ בב״רג דאמר ר' חייא יבא עלי אם לא הייתי מסתכל בספר תהלים כו'. ת"י:] אין

זקן ומדלא כתב הכי ש"מ חד הוא אמר מר יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חמרון כים אף הידור שאין בו חסרון כים וקימה לית בה חסרון כים מי לא עסקינן דקא נקיב מרגניתא אדהכי והכי קאים מקמיה ובמיל ממלאכתו אלא אקיש קימה להידור מה הידור שאין בו ייביטול אף קימה שאין בה ביטול ואקיש נמי הידור לקימה מה קימה שאין בה חסרון כים אף הידור שאין בו חסרון כים מכאן אמרו יאין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם ולא יוהתנן יכל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלים בשלומם ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום א"ר יוחנן מפניהם עומדים

מפני תלמידי חכמים אין עומדים אמר רבי יוםי בר אבין ייבוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני תלמידי חכמים אין עומרים ודלמא שאני התם דא"כ 🐠 אתה מכשילן לעתיד לבא אמר מר יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ולא והא ר' חייא הוה יתיב בי מסחותא וחליף ואזיל רבי שמעון בר רבי ולא קם מקמיה ואיקפר ואתא אמר ליה לאבוה שני חומשים שניתי לו בספר תהלים ולא עמד מפני ותו בר קפרא ואמרי לה ר' ∞שמואל בר ר' יוםי הוה יתיב בי מסחותא על ואזיל ר' שמעון בר רבי ולא קם מקמיה ואיקפד ואתא א"ל לאבוה שני שלישי שליש שניתי לו בתורת כהנים ולא עמד מפני ואמר לו שמא בהן יושב ומהרהר מעמא דבהן יושב ומהרהר הא לאו הכי לא לא קשיא יהא בבתי גואי הא בבתי בראי ה"ג מסתברא °דאמר רבה בר בר חנה אמר ר', יוחנן יבכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא דילמא לאונסיה שאני: יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו "אטו ברשיעי עסקינן אלא "יכול יעצים עיניו מקמי דליממיה זמן חיובא דכי ממא זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמיה ת"ל תקום ויראת תנא יאיזוהי קימה שיש בה הידור הוי אומר זה ד' אמות אמר אביי לא אמרן אלא ברבו שאינו מובהק אבל ברבו המובהק ימלא עיניו אביי מכי הוה חזי ליה לאודניה דחמרא דרב יוֹסף דאתי הוה קאים אביי הוה רכיב חמרא וקא מסגי אגודא דנהר סגיא יתיב רב משרשיא ורבגן באידך גיסא ולא קמו מקמיה אמר להו ולאו רב מובהק אנא אמרו ליה "לאו אדעתין: ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא ימריח ת"ל זקן ויראת: אמר אביי נקמינן דאי מקיף חיי אביי מקוף רבי זירא מקיף רבינא הוה יתיב קמיה דר' ירמיה מדיפתי חלף ההוא גברא קמיה ולא מיכסי רישא אמר כמה חציף הא גברא א"ל דלמא ממתא מחסיא ניהו דגיסי בה רבנן: איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום ואפילו כל שיבה במשמע: ״אמר ר' יוחנן הלכה כאיםי בן יהודה ר' יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי אמר כמה הרפתקי עדו עלייהו דהני רבא מִיקם לא מקאי הידור עבד להו אביי יהיב ידא לסבי רבא משדר שלוחיה רב נחמן משדר גוזאי אמר אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא א"ר אייבו אמר ר' ינאי

בממון וכגון ודל לא תהדר בריבו (שמות כג): מי לא עסקינן. כלומר מי לא משמע נמי אפילו נוקב מרגניתא שאומנות יקרה היא

הידור שחין בו ביטול מלחכה. דחין

לשון הידור אלא נשיאות פנים או בממון או בכיבוד דברים ואין במשמעו ביטול מלאכה: מה קימה שאין בה חסרון כים. דהא אוקימנא דבשאין בה ביטול מלאכה עסקינן ותו לא שייך בה חסרון כיס: אף הידור שחין בו חסרון כים. ועל כרחיך לח נכתב הידור אלא לדרוש כדאמרן למעוטי עמידה מרחוק ולמעוטי בית המרחץ כדחמרן: עומדין מפניהם. במביאי בכורים קאי כשעוברים בתוך ירושלים: נמלחת מכשילו. שלח יביחו עוד שיאמרו נבזים אנו בעיניהם ולאו משום חיבוב מלוה הוה ואילו בני אדם הניכרים חשובים בעיר ועסוקים במלות לא הוה למיקם מקמייהו: מסחותה. מרחץ כדמתרגמי׳ (בראשית מג) וירחך ואסחי: שני הומשים. שני חמישיות של ספר שניתי לו מדרש אגדותיו: שני שלישי שליש. שני חלקים של שליש הספר: חורת כהנים. ספר ויקרא שניתי לו ברייתא של מדרש הספר: נהן היה מהרהר. וטרוד היה ולא הבין בעברך לפניו: בתי גוחי. מקום שבני אדם עומדים ערומים והא דר' שמעון ברבי בבתי בראי מקום שעומדים לבושים דהתם מקום הידור הוא: ה"ג מסתברא. דר׳ שמעון ברבי בבתי בראי מדקאמר ליה בהן יושב ומהרהר: לחונסיה שחני. פעמים שהוח טרוד ומעיין ס בשמועתיה לפני כניסתו למרחד וע"כ היא שגורה בפיו ולבו ומעיין בה בבית המרחן: ברשיעי עסקיגן. בתמיה למה לי קרא אם ראה ועלם עיניו הרי עבר על תקום והדרת: זמן חיוביה. בארבע אמוחיו כדלקמן (עמוד ב⁶): ס"ל ויראס. יש לך לירא מן היולר היודע מחשבוחיך שאחה מבקש תחבולות להפטר ממלותו: שיש בה הידור. כבוד ונשיאות פנים שדבר הניכר הוא שבשבילו עמד: באידך גיסא. הנהר מפסיק ביניהם: ולאו רב מובהק אנא. ואף על פי שאתם רחוקים יותר מד' אמות איבעי לכו למיקם: לאו אדעתין. לא נזכרנו לעמוד שהיינו טרודים: וחי מקיף. מסבב דרך אחרת שלא מילעבור לפני הלבור: חיי. מאריך ימים: דגיםי בהו ברבנן. תמיד רגילים אללם ולבם גם בחכמים כאילו הם מהם: גיסי. בלע"ז פריבי"ן: הרפתקי. י מקראות ולרות וראו נסים הרבה

ומופתים: עדו עליהן. עברו עליהם: אביי יהיב ידא לסבי. פושט ידו לוקנים כל כמה שעוברים אללו ונשענין עליו: רבא. היה שולח שלוחיו לפשוט להן יד אבל הוא עלמו לא: רב נחמן משדר גוואי. סריסים שהיו תמיד לפניו לפי שהיה שר חתן הנשיא ואב ב"ד היו רגיליו לעמוד לפניו משרתים להכות ולכוף מאן דלא ליית דינא וכשהיו זקנים עוברים לפניו היה שולח הנך סריסים להחזיק בידם אבל הוא עלמו לא שלא לזלול בתורתו דאמר אי לאו תורה כמה נחמן איכא בשוקא הלכך אין חשיבותי בשביל עלמי אלא בשביל תורה. ואית דמפרשי אביי יהיב ידא לסבי מכבד עלמו בזקנים ופושט להם ידו שישען הוא עליהם רבא משדר שלוחיה שילאו לקראתו לכבודו וכן רב נחמן וליחא דכל היכא דגרסי' יהיב ידא להשטן אחרים עליו קאמר ולא להשטן הוא על אחרים כדאמר בפרק קמא דיומא (דף עים לקיש הוה סחי בירדנה אתה רבה בר בר חנה יהיב ליה ידה שישטן ר' שמטון בן לקיש עליו ויצה לשפת הנהר:

ליה כרשיא. מוס' חולין נד: ג. כששאל רבי לרבי חייא למה לא עמד השיב לו יבא עלי. מוס' הרס"ש.

לא מקרי אלא כשלמד רוב חכמתו ממנו. הוה קאי. דרכוב כמהלך דמי ונתחייב לעמוד כמלא עיניו דרבו מובהק היה. לאו אדעתין. כלומר לא ראינוך. נקטינן. קבלה היא בידינו שאם מקיף עליו את הדרך והולך בדרך אחר כדי שלא יטריחם מאריך ימים. דגייסי. דעתם קרובה אצל החכמים והורגלו בכך ואינם מקפידים כשהולכים לפניהם בגילוי הראש. הלכה כאיסי. ומסתברא דאיסי אף הידור שאין בו חסרון כיס. תוס' חולין נד: ב. חוב מתרגמינן רשו. ריטכ"ל. כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא לא פליג אדר׳ יוסי ותרוייהו פליגי את״ק דבעי זקנה. הלכך אפילו יניק וחכים, וכן דעת הר״ם [פ״ו ה״א]. הרפתקי. סבות ועניינים. עדו. עברו. כמו ולא עדה עליו שחל [איוב כח, ח].